

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1911

ΑΡΙΘ.

‘ΑΡΓΟΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ
Γ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Θ. Α. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

ΤΟ ΜΟΝΟΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΤΑΚΗΣ Μ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
9 ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ (ΣΤΟΑ ΠΑΠΠΟΥ)

ΤΗΛΕΦ. 23-616

Απόκομματα **ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΙ**
31. ΜΑΡ. 1934
Χρονολογία

ΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑΙ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ ΜΑΣ

‘Η Πάπισσα ‘Ιωάννα

Μία νέα που έγινε ...Πάπας!

21^{ον}
(ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ)

ΤΟ ΠΟΛΥΚΡΟΤΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΕΜΜ ΡΟΪΔΗ
ΔΙΑ ΤΟ ΟΠΟΙΟΝ ΑΦΩΡΙΣΘΗ Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ ΤΟΥ

‘Ο συγγραφεὺς τῆς «Πάπισσας ‘Ιωάννας» ἔχει ἀρκετὰ περιπετεῖα ζωῆς. Γόνος ἀρχοντικῆς οἰκογενείας τῶν Ἀθηνῶν ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα στὸ λύκειον Εὐαγγελίδης τῆς Σύρου. Συμμαθητὴ εἶχε τὸν ἄλλο ἀείμνηστο λόγιο καὶ παιδικὸ τοῦ φίλου Δ. Βικέλα. ‘Ο Ροΐδης νεαρῶτατος ἀκόμῃ ἔπασχεν ἀπὸ βαρυκοΐαν.

Τὸ 1855, δηλαδὴ σὲ ἡλικίαν 20 χρόνων ἐπῆγε στὸ Βερολῖνον ὅπου παρηκολούθησε μαθήματα φιλολογίας. Κατόπιν ἐταξείδευσε στὴ Ρουμανίαν, τὴν Αἴγυπτον καὶ τέλος ἐγκατεστάθη στὰς Ἀθήνας.

‘Ο βιογράφος καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Ροΐδης κ. Α. Ἀνδρεάδης, ὁ διαπρεπὴς καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, σὲ διάφορες μελέτες ποὺ ἐδημοσίευσε κατὰ καιροὺς, δίνει ἕνα σωρὸ σχετικὰς πληροφορίας. ‘Ο σκοπὸς ὅμως τοῦ σημειώματός μας μὲ τὸ ὁποῖον κλείνομε τὴν ἱστορίαν τῆς «Πάπισσας»—εἶνε ἄλλος. Θὰ παρουσιάσωμεν, ἐν μικρογραφίᾳ, ὅχι τὸν συγγραφέαν τῶν «Εἰδῶλων» ἀλλὰ τὸν πρωτότυπον ἐκείνον τύπον τοῦ περασμένου καιροῦ. Κι’ ἦταν ὁ ἄνθρωπος Ροΐδης τόσο πρωτότυπος καὶ ἐκλεκτικὸς στὴ ζωὴ του ὅσο καὶ ἐν τῷ ἔργῳ του.

καίρια νὰ ξεσπαθώσουν. Στὸ «Ἄντρο τῶν Νυμφῶν» ἔδινε παραστάσεις ἢ τραγουδίστρια Ζάν Νταράς. ‘Ο μακαρίτης Ταγκόπουλος, πρωτόβγαλτος τότε στὴ φιλολογία, ἐδημοσίευσε κάποιον σατυρικὸ ποίημα γιὰ τὸν ἔρωτα αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως τῆς «Πάπισσας». Σὲ μιὰ στροφή ἔλεγε: «Κι’ ὁ νοὺς μας κι’ ἡ καρδιά κι’ ὁ παράς.

“Ὅλα πετοῦν σιμὰ στὴν Ζάν [Νταράς...»

‘Ο ἄσπονδος ἐχθρὸς τοῦ Ροΐδης συνεπλήρωσε τὴν ἐπίθεσιν στὴν ἐφημερίδα του.

«Ἄς τὰ βλέπει—ἔγραφε—ὁ Τρικούπης μὲ πόση ξειταιψισιά οἱ ὑπάλληλοί του τὸ ὁμολογοῦν πὼς τὰ χρήματα ποὺ παίρνουν ἀπὸ τὸ Κεντρικὸ Ταμεῖο τὰ κατασωτεύουν σὲ ὄργια Ἡλιογυαλίας. Καὶ ἐν τῷ μεταξύ ὁ φορολογούμενος λαὸς πένεται!»

‘Ο Ροΐδης δὲ χάριζε κάστανα σὲ κανένα. Ἐταί ὅταν τοῦ συνέστησαν τὸν νεαρὸ Ταγκόπουλον ἐφάνηκε κάπως στενοχωρημένος.

—Θύμωσες γιὰ τὸ ποίημα; ρώτησεν ὁ Ταγκόπουλος.

—Ναί! ἀπήντησεν ὁ Ροΐδης. Θύμωσα γιατί... ἦτανε ἄσχημοι οἱ στίχοι τοῦ Ι... Εἶχανε πολλὰ χασμῶδες.

‘Ο Ταγκόπουλος, ποὺ δὲν ἐπέρριμε τέτοια ἀπάντησι, ἔμεινε μ’ ἀνοιχτὸ στόμα.

Ἄλλοτε πάλι—διηγεῖται ὁ ἐκδότης τοῦ «Νουμά», ὅταν ὁ Θέμος Ἀννίνος συνέστησε στὸν Ροΐδην τὸν...

Τὸ ἀρχοντικὸ τοῦ Ροΐδης ἦταν στὴν ὁδὸν Φιλελλήνων, ἐκεῖ ποὺ εὐρίσκεται σήμερὰ τὸ λύκειον Δραγάτη, Πολυτέλεια μεγάλῃ. Βενεταῖανικοι καθρέφτες καὶ χρυσοστόλιστα ἐπιπλά κοσμοῦσαν τὴν εὐρύχωρον αἴθυσαν τοῦ ἑσπερίου.

Μία νέα που έγινε ...Πάπας!

210N

(ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ)

ΤΟ ΠΟΛΥΚΡΟΤΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΕΜΜ ΡΟΪΔΗ

ΔΙΑ ΤΟ ΟΠΟΙΟΝ ΑΦΩΡΙΣΘΗ Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ ΤΟΥ

Ο συγγραφεὺς τῆς «Παπίσσης καὶ Ἰωάννας» ἔχει ἀρκετὰ περιπετεῖ ὠδὴ ζωῇ. Γόνος ἀρχοντικῆς οἰκογενείας τῶν Ἀθηναίων ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα στὸ λύκειον Εὐαγγελίδου τῆς Σύρου. Συμμαθητὴ εἶχε τὸν ἄλλο ἀείμνηστο λόγιον καὶ παιδικὸ τοῦ φίλου Δ. Βικέλα. Ὁ Ροΐδης νεαρῶτατος ἀκόμη ἔπασχεν ἀπὸ βαρυκοίαν.

Τὸ 1855, δηλαδὴ σὲ ἡλικίαν 20 χρόνων ἐπῆγε στὸ Βερολῖνον ὅπου παρηκολούθησε μαθήματα φιλολογίας. Κατόπιν ἐταξίδευσεν ἐπὶ τῆς Ρουμανίας, τὴν Αἴγυπτον καὶ τέλος ἐγκατεστάθη στὰς Ἀθήνας.

Ὁ βιογράφος καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Ροΐδου κ. Α. Ἀνδρεάδης, ὁ διαπρεπὴς καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηναίων, σὲ διάφορες μελέτες ποὺ ἐδημοσίευσεν κατὰ καιροῦς, δίνει ἕνα σωρὸ σχετικὰς πληροφορίας. Ὁ σκοπὸς ὅμως τοῦ σημειώματός μας μὲ τὸ ὅποιον κλείνομε τὴν ἱστορίαν τῆς «Παπίσσης»—εἶνε ἄλλος. Θὰ παρουμεῖς ὡς ἐν μικρογραφίᾳ, ὅχι τὸν συγγραφέα τῶν «Εἰδώλων» ἀλλὰ τὸν πρωτότυπον ἐκεῖνον τύπον τοῦ περασμένου καιροῦ. Κι' ἦταν ὁ ἄνθρωπος Ροΐδης τόσο πρωτότυπος καὶ ἐκλεκτικὸς ἐν τῇ ζωῇ του ὅσο καὶ ἐν τῇ ἐργασίᾳ του.

Τὸ ἀρχοντικὸν τοῦ Ροΐδου ἦταν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῶν Φιλελλήνων, ἐκεῖ ποὺ εὐρίσκεται σήμερον τὸ λύκειον Δραγάτη, Πολυτέλεια μεγάλη. Βενετσιάνικοι καθρέφτες καὶ χρυσοστόλιστα ἔπιπλα κοσμοῦσαν τὴν εὐρύχωρον αἴθουσαν τοῦ πλουσίου σπιτιοῦ. Ὁ Ροΐδης τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦταν εὐπορος.

Ὁ πατέρας του ποὺ πέθανεν ὅτε ἔφησε σημαντικὴν περιουσίαν. Ἡ μητέρα του Κορνιλία, τὸ γένος Ροδοκανάκη, ἀπὸ τὴν πιδὸν συμπαθητικὰς μορφὰς τῆς ἐποχῆς τῆς.

Ὁ Ροΐδης δὲν ἀγαποῦσε τίς πολλὰς κουβέντες. Πολλοὶ μάλιστα τὸν περνοῦσαν καὶ γιὰ μισάνθρωπον. Στὰ καλὰ ὅμως χρόνια τῆς ζωῆς του δὲν ὑπῆρχεν οὐδὲν κοσμικὸς τύπος ἀπὸ τὸν Ροΐδην. Ἦταν τακτικὸς εἰς τὰς συγκεντρώσεις ποὺ ἐγένοντο ἐν τῷ σπίτι τοῦ Φιλήμωνος, τοῦ Γαλβάνη καὶ τοῦ Μπασιά. Κομψὰ ντυμένος πάντοτε, μὲ ρεντικότα καὶ ψηλὸ καπέλλο, ἔλεγε τὴν γνώμην του ἡσυχᾶ ἡσυχᾶ. Οἱ ἀκροαταὶ τοῦ τὸν ἔκαναν γοῦστο. Γιατί ὁ Ροΐδης καὶ παλὺμάθεια εἶχε καὶ νὰ μιλήσῃ ὡραία ἡξευρε.

Ἡ σάτυρά του δὲν εἶχε ὅριον. Ἐσάρκαζε μὲ τὰ πάντα. Τὸ 1886 ὁ μακαρίτης Σουρῆς τὰ ἔβαλε μὲ τὴν Ἀγγλίαν. Μεταξὺ ἄλλων ὁ ἐκδότης τοῦ «Ρωμηοῦ» ἔγραψε:

«Πηγαίνετε στὸ διάβολο

Ἔσ' ὧς τέρατα τεράτων,

Ἔσ' ὧς πόλεων κατακτητῶν

Καὶ νήσων ἀποτάτων,

Πηγαίνετε στὸ διάβολο

Μὲ τὸν Τζὼν-Μπούλ ἐκεῖνον,

Μὲ τοὺς στρατοὺς τοὺς στόλους [σας

Καὶ ὅλο τὸ Λονδῖνον!]

Τότε καὶ ὁ Ροΐδης ἔγραψε, μετὰ τῶν ἄλλων, τὸ ἑξῆς λακωνικόν!

«Ἀπαθανεῖται ἡ ψυχὴ μου μετὰ... τῶν ἀγγελοφύλων»

Φιλίαν ὁ Ροΐδης εἶχε μὲ ἐπιφανὴ πρόσωπα: Μὲ τὸν Τρικούπην, ὁ ὅποιος τὸν διώριζε κάθε φορὰ ποὺ ἐρχότανε ἐν τῇ πράξει. Ἐφορὸς τῆς Βιβλιοθήκης, μὲ τὴν οἰκογένειαν Σκουζέ, μὲ τὸν Βαλαωρίτη κ. ἄ. Στὶς σχέσεις του ἦτο ἐκλεκτικὸς ὅπως καὶ εἰς τὸ γράψιμό του. Κάθε φράσις του τὴν σφύρηλατοῦσε καλὰ. Διῶρθωνε ἐν τῇ χειρόγραφῳ, ἐν τῇ τυπογραφικῇ δοκίμῳ ὅσπου ἔβγαιεν αὐτὸ ποὺ ζητοῦσε.

Ἰδιαιτέρως συμπάθεια ἔτρεφεν ὁ Ροΐδης ἐν τῷ ὡραίῳ φύλῳ. Ὁ ποδόγυρος τὸν μεθοῦσε. Ὅσοι θίασοι γαλλικοὶ ἐπέρασαν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἐν τῷ πρόσωπῳ τοῦ Ροΐδου τὰ θηλυκὰ μέλη των βρῆκαν τὸ πιδὸν φανατικὸ θαυμαστή. Οἱ «ἀντιροϊδικοί» βρῆκαν εὐ-

καιρία νὰ ξεσπαθώσουν. Στὸ «Ἄντρο τῶν Νυμφῶν» ἔδινε παρὰστάσεις ἢ τραγουδίστρια Ζάν Νταράς. Ὁ μακαρίτης Ταγκόπουλος, πρωτόβγαλτος τότε ἐν τῇ φιλολογίᾳ, ἐδημοσίευσεν κάποιον σατυρικὸν ποίημα γιὰ τὸν ἔρωτα αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως τῆς «Παπίσσης». Σὲ μιὰ στροφὴν ἔλεγε: «Κι' ὁ νοῦς μας κι' ἡ καρδιά κι' ἡ παρὰς.

«Ὅλα πετοῦν σιμὰ ἐπὶ τὴν Ζάν Νταράς...»

Ὁ ἄσπονδος ἐχθρὸς τοῦ Ροΐδου συνεπλήρωσε τὴν ἐπίθεσιν ἐν τῇ ἐφημερίδᾳ του.

«Ἄς τὰ βλέπει—ἔγραφε—ὁ Τρικούπης μὲ πόση ξειταιωσίαν οἱ ὑπάλληλοί του τὸ ὁμολογοῦν πῶς τὰ χρήματα ποὺ παίρνουν ἀπὸ τὸ Κεντρικὸ Ταμεῖο τὰ κατασπένδουσιν ἐν ὁργῇ «Ἡλιογυμνασίᾳ». Καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ φορολογούμενος λαὸς πένεται!»

Ὁ Ροΐδης δὲ χάριζε κάστανα σὲ κανένα. Ἐτοίματον τοῦ συνεστήσαν τὸν νεαρὸ Ταγκόπουλον ἐφάνηκε καὶ πῶς στενοχωρημένος.

—Θύμωσες γιὰ τὸ ποίημα;

—Ναί! ἀπήντησεν ὁ Ροΐδης.

Θύμωσα γιατί... ἦταν ἄσχημοι οἱ στίχοι τοῦ Ι... Εἶχαν πολλὰ χαλαρώσεις.

Ὁ Ταγκόπουλος, ποὺ δὲν ἐπερίμενε τέτοια ἀπάντησι, ἔμεινε μ' ἀνοιχτὸ στόμα.

Ἄλλοτε πάλιν—διηγείται ὁ ἐκδότης τοῦ «Νουμά», ὅταν ὁ Θέμος Ἀννίνος συνέστησε ἐν τῷ Ροΐδῃ τὸν μακαρίτη Μητσάκη, ὁ συγγραφεὺς τῶν «Εἰδώλων» ῥώτησε:

—Καὶ τί δουλεῖα κάνει ὁ κ. Μητσάκης;

—Γράφει! Ἀπεκρίθη ὁ Ἀννίνος.

—Ἄ!... Ὅλοι γράφουν... Ὅλοι γράφουν!... παρετήρησεν ὁ Ροΐδης.

Αὐτὸ τὸ «ὅλοι γράφουν» δεικνύει τὴν ἐκτίμησιν ποὺ ἔτρεφεν ὁ Ροΐδης πρὸς τοὺς λογοτέχνους. Εἶνε ζήτημα ἂν ἀπὸ ὅλο τ' ἀσκέρι τῶν γραφόντων ὁ ἀριστοτέχνης τῆς πέννας ἐκτιμοῦσε κανένα.

Κάποτε ὁ Ροΐδης ἦταν κριτὴς ἐν ἑνὶ λογοτεχνικῷ διαγωνισμῷ. Ἐνας ἀπὸ τοὺς νεαροὺς διαγωνιζομένους ἐπῆγαιεν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ κι' ἐζητοῦσε νὰ μάθῃ τὰ ἀποτελέσματα. Ὁ Ροΐδης προφασίζοταν πῶς ἔχει δουλεῖα καὶ τὸν ἀπέφευγε. Κάποτε ὅμως βαρέθηκε καὶ θέλησε νὰ τὸν ξεφορτωθῇ. Ἐτοίματον τοῦ ἀνήγγειλαν ὅτι τὸν ζητοῦσε πάλιν ὁ νεαρὸς λογοτέχνης ἐφώνασε:

—Νὰ ἔλθω!

Μόλις ἐκεῖνος παρουσιάσθηκε ὁ Ροΐδης τοῦ εἶπε:

—Ὁραῖα! Ἠλθατε πρῶτον ἀπὸ τὸ τέλος!

Ὅταν πάλιν ὁ Ἀνάστασιος Γεννάδιος ἔβαλε κάλπην ἐν τῇ λογάς κι' ἐπῆρε μιὰ μόνον ψηφίαν ὁ Ροΐδης ἔγραψε.

«Δὲν πειράζει εἰς τὰς προσεχεῖς ἐκλογὰς μπορεῖ νὰ πάρῃ διπλᾶ».

Τραγικὰς μέρας ἔζησεν ὁ Ροΐδης ἐν τῷ τέλος τοῦ βίου του. Κουρασμένος ἀπὸ τίς περιπέτειας, ἀνδιασμένος ἀπὸ τὸ περιβάλλον εἶχε ἀποσυρθεῖ ἐν τῷ σπίτι τῆς οἰκίας τοῦ ἁγίου Νικοδήμου. Ἡ ἀγαπημένη του θεὰ ἦταν τὸ μπαλκόνι. Ἐκεῖ περνοῦσεν ὥρες ὁλόκληρες. Ἐξῶ ἔβγαιεν σπάνια κι' ἐπέστρεφε ἐν τῷ σπίτι πρὶν σουρουπώσῃ. Πολλὰς φορὰς ἀπὸ τὴν ἀφηρημάδα του λησμονοῦσε νὰ μῇ στή θύρα τοῦ σπιτιοῦ του καὶ προσπερνοῦσε.

Καὶ γέρος ὁ Ροΐδης ἔτρωγε τὸ ἀγαπημένον του φαγητό. Κολοκύθια κι' αὐτὰ ποὺ τοῦ ἐπῆγαιεν ἢ Ἀφροδίτη Βέλμου, ἢ ἀδελφὴ τοῦ ἀποθανόντος Νίκου Βέλμου.

Τὸ τέλος τοῦ Ροΐδου ἦταν σύντομον. Δύο χρόνια κατόπιν ἀπέθανεν ἡ μητέρα του.

Ο ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ